

ORIENTERINGSSAK

Til:
Universitetsstyret

Møtedato:
13.03.2019

Sak:

Gjennomgang og kontroll av UiTs studieprogramportefølje i henhold til nye akkrediteringskrav

Bakgrunn

Kunnskapsdepartementets reviderte [Forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning og fagskoleutdanning](#) (studiekvalitetsforskriften) og NOKUTs [Forskrift om tilsyn med kvaliteten i høyere utdanning](#) (studietilsynsforskriften) trådte begge i kraft i februar 2017. Forskriftene inneholder flere skjerpede og til dels nye krav til studiene¹ og til institusjonenes systematiske kvalitetsarbeid. Foruten de krav som gjelder studiene, omfattes også en rekke krav til fagmiljøene, deres forskningsvirksomhet og forskningsproduksjon. Departementet har pålagt institusjonene å gjennomgå hele studieporteføljen og sikre at alle kravene er innfridd innen utgangen av 2018. Skjerpede krav til mastergrads- og doktorgradsstudier skal vektlegges.

Universitetsdirektøren ønsker i denne sak å orientere styret om den gjennomgangen som nå er utført av alle gradsgivende studieprogram (bachelor-, master- og ph.d.)², presentere sentrale funn og resultater, samt peke på noen retninger og prosesser for videre oppfølging.

Prosess og forankring ved UiT

Gjennomgang og kontroll av at universitetets studietilbud oppfyller forskriftskravene har inngått i virksomhetsplanen for 2018. Fakultetene mottok bestilling for gjennomgang av bachelor- og masterstudier i februar 2018, mens ph.d.-studiene ble innlemmet i juli i etterkant av styrets vedtak om ny organisering av ph.d.-programmene.³

For å gjøre prosessen praktisk gjennomførbar ble det ikke stilt krav om bruk av eksterne sakkyndige, og kravene til dokumentasjon ble satt betydelig lavere enn hva NOKUT gjør i sine omfattende tilsyn med studier. Videre ble noen krav som det er rimelig å vurdere som innfridd, tatt ut. Oversikt over de kravene som skulle gjennomgås og vurderes for hvert studieprogram ble supplert av veiledende beskrivelser for hvordan kravene skal forstås, og hva som kreves for å kunne dokumentere at kravene er innfridd.

På denne bakgrunn ble det utarbeidet en detaljert prosessbeskrivelse, med tidsplan og ansvarsfordeling. For å sikre legitimitet og for å unngå at arbeidet ble forstått og gjennomført som en rent

¹ Betegnelsen studier omfatter både studieprogram som fører fram til en grad, og kortere studier som årsstudier, videreutdanninger og emner utenfor studieprogram.

² Gjennomgang og kontroll av årsstudier, videreutdanninger og emner utenfor program har i sin helhet vært delegert til fakultetene, og vil ikke omtales nærmere i denne sak.

³ Arkivref. ePhorte 2018/1123 og 2018/2876

administrativ prosess, ble det tydelig vektlagt at vurderingene skulle gjøres av fagmiljøene og den faglige ledelsen av studieprogrammene. Prosessbeskrivelsen ble forelagt og gitt tilslutning i Strategisk utdanningsutvalg og endelig fastsatt i Utvidet ledermøte. Dekan har hatt det overordnede ansvaret for gjennomgangen og vurderingene som er foretatt ved det enkelte fakultet.

Avdeling for forskning og utviklingsarbeid samt Avdeling for utdanning har hatt veiledende møter og drøftinger med fakulteter som har hatt behov for nærmere klargjøring av kravene fra BA- til ph.d.-nivå.. I tillegg ble det gjennomført workshop for studiesjefer, ressurspersoner og andre administrativt ansatte ved fakultetene.

I gjennomgangen ved sitt fakultet har dekanen hatt ansvar for å vurdere og kategorisere studieprogrammene i følgende tre grupper: (1) program hvor alle akkrediteringskrav er innfridd, (2) program hvor ikke alle krav er innfridd, men manglene kan rettes opp innen utgangen av 2018, eller (3) program med mangler som det ikke vil være mulig å rette opp innen utgangen av 2018. Programmer i sistnevnte kategori skulle meldes til institusjonsnivået. Den videre behandlingen skulle der gjøres på bakgrunn av anbefaling fra dekan om utsatt studentopptak til kravene er innfridd, eller eventuelt utfasing og nedlegging av programmet.

Nærmere beskrivelse av prosess og ansvarsfordeling, bestilling til fakultetene, liste over de utvalgte akkrediteringskravene, grunnlagsdokumenter, veiledninger og øvrige ressurser er samlet på følgende nettside: https://uit.no/utdanning/art?p_document_id=563504

Resultater og funn

Ingen bachelor- eller masterprogram er fra fakultetenes side vurdert til å ha mangler av en art som tilsier at akkrediteringskravene ikke kunne innfris innen utgangen av 2018. Dette er også tilfelle for UiTs syv ph.d.-program.

Flere av fakultetene rapporterer at de har avdekket mangelfulle forhold som gjorde at noen krav bare delvis var oppfylt. Fakultetene melder at dette i all hovedsak nå er rettet opp, og for noen få program vil det resterende komme på plass i løpet av inneværende vår. Eksempler på mangelfulle forhold som er avdekket er studieplaner som ikke har vært i henhold til UiTs innholdsmal, kvalitetssikring av studieinformasjon på nett, praksisavtaler, utvekslingsavtaler, ordninger for internasjonalisering, samt videreutvikling av læringsutbyttebeskrivelser i samsvar med nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk. I tillegg erkjenner flere at det nødvendig med et mer systematisk arbeid for å oppnå godt samsvar mellom læringsutbyttebeskrivelsene og undervisnings-, lærings- og vurderingsformer. Utvidelse og mer systematikk i samhandlingen med avtakerfeltet og økt synliggjøring av studieprogrammenes faglige profil, er andre områder som må videreutvikles.

Når det gjelder kontroll av de sentrale kravene til fagmiljø fremgår det i rapportene at det har blitt utført et stort arbeid ved fakultetene, også fordi kravene er ulike for de tre utdanningsnivåene (bachelor, master og ph.d.). For bachelor- og masterprogram er det identifisert miljøer med en størrelse og bredde som vurderes som akkurat tilstrekkelig i forhold til de krav som gjelder, men som er små, sårbare og fragmenterte og hvor det i noen studieprogram kan reises spørsmål ved om en i for stor grad er avhengig av å leie inn ekstern kompetanse. Det rapporteres også om studieprogram der en omfordeling av undervisnings- og veiledningsoppgaver, slik at disse oppgavene i større grad gis av ansatte med førstestillingskompetanse og/eller i hovedstillinger ved UiT, er nødvendig for å oppfylle fagmiljøkravene.

I rapportene for ph.d.-nivået, redegjøres det grundig for hvilke vurderinger som ligger bak konklusjonene om at fagmiljøene oppfyller kravene til sammensetning, dybde og bredde. Det gjøres

rede for fagmiljøenes publisering i tellende kanaler, og hvordan de vurderer stabiliteten til den vitenskapelige staben tilknyttet programmene. Fakultetene redegjør også for hvordan internasjonalt og nasjonalt samarbeid og nettverk kommer ph.d.-studentene til nytte. Ut fra det som er rapportert, ser det betryggende ut for ph.d.-nivået. Det må imidlertid bemerkes at kravet om at fagmiljøet skal bestå av minst 50 % med professor- eller dosentkompetanse oppnås med svært knapp margin for ph.d.-programmene. For øvrig er programmene svært ulike når det gjelder størrelse og faglig omfang, og dette har medført ulik detaljeringsgrad i rapporteringene.

Oppfyllelse av kravene til utdanningsfaglig kompetanse i fagmiljøene er problematisert i rapportene fra flere av fakultetene. Et hovedtrekk er at nytilsatte ofte kan vise til dokumentert og formell utdanningsfaglig kompetanse, mens langtidsansatte ofte kan ha betydelig realkompetanse, men mangle formell kompetanse. Mange peker på utfordringen ved at det er langt flere ansatte som ønsker kurs innen universitetspedagogikk enn hva UiT har kapasitet til å tilby. Flere kurs etterlyses, herunder nettbaserte kurs og tilbud av mindre omfang tilpasset ansatte i bistillinger. Klarere føringer fra institusjonen og fra nasjonalt hold om hva som minimum kreves av utdanningsfaglig kompetanse er ønskelig, og noen viser til at det i tillegg må på plass overordnede planer på institutt- og/eller fakultetsnivå for et systematisk arbeid med utvikling og oppdatering av fagmiljøenes utdanningsfaglige kompetanse. Et felles system for dokumentasjon av utdanningsfaglig kompetanse etterlyses.

Nødvendigheten av å ha på plass god ledelse av studieprogrammene poengteres i flere av fakultetsrapportene. Det rapporteres om erfaringer med ulike modeller for studieprogramledelse, og at det er viktig å se nærmere på både tids-, ressurs- og kompetansebehov. Når det gjelder sistnevnte, fremgår det fra flere av rapportene at det har vært utfordrende at fagmiljø og faglig ledelse av de ulike studieprogrammene til en viss grad har forstått og tolket akkrediteringskravene ulikt. Selv om det var utarbeidet veiledninger har prosessen tydeliggjort at det ikke nødvendigvis er gitt hvordan et krav skal forstås i det enkelte studieprogram eller fagmiljø, ei heller hvor nivået skal ligge for at det er rimelig å kunne konkludere med at et krav er oppfylt. Fakulteter med erfaringer fra tilsyn fra NOKUT peker på dette som nyttig både i forhold til hvordan kravene skal tolkes, og i vurderingene av hvorvidt kravene er innfridd.

Denne gjennomgangen har tydeliggjort utfordringene ved at det verken ved UiT eller nasjonalt finnes gode systemer og standardiserte rapporteringsrutiner som muliggjør enkel og effektiv innhenting av de data og oversikter som er nødvendige for å kunne sjekke og dokumentere at flere av kravene er innfridd. Dokumentasjon av kravene til fagmiljø framholdes i fakultetenes rapporter som særlig krevende (for eksempel oversikter som knytter de enkelte ansattes stillingskategorier til utdanningsfaglig kompetanse, dokumenterte aktiviteter innen forskning, kunstnerisk og faglig utviklingsarbeid, og stipendiaters bidrag inn i studieprogrammene). At et stort antall fagansatte i realiteten er tilknyttet flere studieprogram, er også noe som gjør det komplisert å foreta beregninger av særlig de kvantitative fagmiljøkravene.

Fakultetene har i overveiende grad rapportert at de har erfart prosessen med gjennomgang og kontroll av egne studieprogram som meget arbeidskrevende, men også som nyttig og lærerik. Et interessant funn som framheves av ett av fakultetene, men som synes å være gjennomgående, er at prosessen har gjort at administrasjonen har fått vesentlig bedre kjennskap til de faglige intensjonene i det enkelte studietilbud, mens fagmiljøene har fått bedre kjennskap til akkrediteringskravene, kravenes begrunnelse og konsekvensene av mangler. Administrasjonen og den faglige ledelsen på fakultetene har i stor grad samarbeidet om rapportene.

For ytterligere detaljer vises det til fakultetenes rapporter som er samlet her:

https://uit.no/Content/618108/Fak-rapp_bachelor_og_master.pdf

https://uit.no/Content/618107/Fak-rapp_phd-program.pdf

Universitetsdirektørens vurderinger og anbefalinger til videre oppfølging

Universitetsdirektøren vil takke alle fakultetene for å ha utført et omfattende, krevende og viktig arbeid innenfor en knapp tidsramme styrt av Kunnskapsdepartementets frist. Dette har bidratt til at en rekke mangelfulle forhold både er identifisert og rettet opp for svært mange studieprogram. Prosessen har sannsynligvis også bidratt til å fremskynde og koordinere dette arbeidet.

Innenfor de felles rammene som var fastsatt i prosessen, fikk fakultetene relativt stor frihet til å selv finne metodikk. Dette har vært et godt grep, og i rapportene gis det beskrivelser av mange ulike og spennende tilnærminger. For eksempel organiserte Kunstfak en prosess som i noen grad skulle ligne eksterne tilsyn, der sentrale personer i fagmiljøene ble «intervjuet» om akkrediteringskravene. Ved BFE-fak ble det oppnevnt flere «sakkyndige komiteer» bestående av vitenskapelig ansatte som med administrativ støtte har gjennomgått studiene.

De ulike tilnærmingene er i seg selv av stor interesse å vurdere grundig i den videre utviklingen av universitetets studiekvalitetsarbeid. Nærmere bestemt må UiT nå fastsette hvilke konkrete ordninger vi skal ha for *systematisk* kontroll av at alle studietilbud tilfredsstiller Kunnskapsdepartementets og NOKUTs akkrediteringskrav til enhver tid.⁴ At det kan være vanskelig å vurdere «hvor lista skal ligge», er blitt tydeliggjort i det arbeidet fakultetene nå har gjennomført. I en pågående undersøkelse fra NOKUT er ett av hovedfunnene at flere av institusjonene i undersøkelsen har hatt utfordringer nettopp med å dokumentere at de har fått på plass slike ordninger for å systematisk kontrollere at alle studietilbud er i tråd med gjeldende krav.⁵ I sin årlige utdanningskonferanse i januar d.å. understreket NOKUT at de ikke forventer at institusjonene skal legge opp til svært omfattende prosesser og dokumentasjonskrav som speiler deres tilsyn. De avgrensningene som ble gjort i den gjennomgangen og kontrollen som nå er utført ved UiT synes ut fra dette som fornuftig. I det videre arbeidet med å fastsette ordninger for systematisk kontroll av UiTs studietilbud vil det, slik universitetsdirektøren vurderer det, være avgjørende å finne en god balanse både mellom kontroll og tillit, men også mellom kontroll og utvikling. Dette er ikke uten videre enkelt. På bakgrunn av de ulike metodikkene som nå er prøvd ut ved fakultetene besitter imidlertid UiT et betydelig erfaringsgrunnlag som bør legges til grunn for en samlet drøfting på tvers i organisasjonen. Det er også å merke seg at NOKUT med det første vil komme med et eget rundskriv som skal veilede institusjonene bedre innenfor dette området.

Videre må det utvikles systemer og rutiner som forenkler og effektiviserer innhenting av nødvendige data og dokumentasjon. Resultater fra nasjonale undersøkelser som studiebarometeret, underviserundersøkelsen, karakterundersøkelser, kandidatundersøkelser m.m. må benyttes der det er mulig, og koordineres med egne undersøkelser. I motsatt fall vil studenter og fagmiljø måtte besvare stadige og dels overlappende evalueringer og undersøkelser, noe som foruten evalueringstretthet også vil utfordre tid og ressurser brukt til oppfølging og utvikling. Det må med andre ord være stor oppmerksomhet om å ikke gjennomføre flere evalueringer og undersøkelser enn hva kvalitetsarbeidet klarer å absorbere. Videre må det være tydelige skiller mellom «kontroll og tilsyn» versus «evaluering og utvikling». Til sist er det det vesentlig at de prosesser og rutiner

---

⁴ Jf. § 4-1 (3) i *Forskrift om tilsyn med kvaliteten i høyere utdanning* (NOKUT, 2017).

⁵ <https://www.nokut.no/utdanningskvalitet/tilsyn-med-det-systematiske-kvalitetsarbeidet/pilotprosjekt-20172018/>

som etableres, ivaretar en formålstjenlig arbeidsdeling mellom administrativ- og faglig linje på alle nivå.

En direkte kopling til utdanningsledelse generelt, og ledelse av studieprogram spesielt, er også høyst relevant. I UiTs utviklingsavtale med Kunnskapsdepartementet fremgår det at UiT skal systematisere og forbedre sine ordninger for ledelse av studieprogram. Arbeidet med å utforme egne utviklingsprogram for ledere av studieprogram er allerede godt i gang. En målsetting med studieprogramledelse må være å finne en god balanse mellom drift og utvikling der en samtidig imøtekommer kravene til systematisk kvalitetsarbeid. I den forbindelse er det positivt at NOKUT uttaler at de ønsker å spille en rolle som pådriver for god utdanningsledelse, og også vil legge til rette for at erfaringsdeling skjer på nasjonale arenaer. UiT bør dra nytte av dette.

Sett i sammenheng med gjennomgangen av bachelor- og masterprogramporteføljen i 2016/2017⁶, med vekt på vurderinger i forhold til universitetets strategiske satsingsområder, studieprogram med faglig overlapp, studentrekrutteringsgrunnlag, studenttall, gjennomstrømming og andre resultater, er den nåværende og samlede kunnskapen om UiTs studieprogramportefølje kanskje større enn noen gang. Dette må utnyttes i det videre arbeidet, både på institusjonsnivå, fakultetsnivå og innenfor det enkelte studieprogram.

I prosessen var det fastsatt at institusjonsnivået skulle ta dekanens vurderinger til etterretning, uten å foreta nærmere ettersyn eller kontroll. Dette er rimelig både med tanke på hvor dette ansvaret faktisk må ivaretas, og på bakgrunn av at studieprogramporteføljen er for stor og uensartet til at institusjonsnivået har mulighet til å gjennomgå og kontrollere samtlige akkrediteringskrav for samtlige studieprogram. Det er også ved fakultetene en har tilstrekkelig kjennskap til ulike faglige forhold og eventuelle særtrekk som det er vesentlig å legge til grunn i vurderingene. Gjennomgangen som nå er foretatt har vist at det kan være vanskelig å vurdere og dokumentere hva som skal til for at kravene skal kunne anses som oppfylt, og flere fakulteter har avdekket områder og krav som i for stor grad forstås og praktiseres ulikt på tvers av institutter og fagmiljøer. Dels på bakgrunn av det vi kjenner til fra de tilsynene NOKUT har hatt med våre studieprogram, dels fordi det er et meget stort antall studieprogram som har blitt vurdert av mange fagmiljøer og institutter, og dels fordi flere av akkrediteringskravene er nye og har hatt kort implementeringsfrist, er det en viss risiko for at ikke alle krav er oppfylt i alle program. Dette også fordi en ikke har kunnet legge opp til like nitide gjennomganger som det NOKUT gjør i sine tilsyn. Studieprogram og fagmiljøer som er i grenseland for oppfyllelse av akkrediteringskravene er imidlertid identifisert, og fakultetene har et særlig ansvar for å følge opp disse. Arbeidet vil følges opp videre også fra institusjonsnivået, og vil inngå som tema i universitetsledelsens dialogmøter med fakultetene i vår. Den videre oppfølgingen vil også være koplet til øvrige tangerende punkter i virksomhetsplanen for 2019, til universitetets utviklingsavtale med departementet, til kompetanseprogram for utdanningsledere og til arbeidet knyttet til videreutvikling og implementering av UiTs reviderte kvalitetssystem for utdanning. Universitetsdirektøren vurderer den økte kunnskapen og kompetansen som er bygget gjennom denne prosessen som svært viktig og verdifullt for det videre arbeidet.

Jørgen Fossland
universitetsdirektør

Heidi Adolfsen
avdelingsdirektør

---

⁶ Prosessen er beskrevet på følgende nettside: <https://uit.no/om/studieportefoljen>

Dokumentet er elektronisk godkjent og krever ikke signatur

Saksbehandlere:

Sølvi Brendeford Anderssen, seniorrådgiver ved Avdeling for forskning, utdanning og formidling

Hege Skarsfjord, seniorrådgiver ved Avdeling for forskning, utdanning og formidling